

УДК 342.9

М.В. КОВАЛІВ,
*кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін ЛьвДУВС*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У статті розглянуто порядок та умови здійснення виконавчого провадження. Розкрито особливості відкриття та зупинення виконавчого провадження, права та обов'язки сторін та інших учасників виконавчого провадження.

Ключові слова: виконавче провадження, захист прав громадян, адміністративне правопорушення, сторони, виконання рішень судів, державні виконавці.

Постановка проблеми. Для виконання завдань захисту прав громадян, юридичних осіб і держави адміністративне судочинство покликане забезпечити як правильний та своєчасний розгляд і вирішення підвідомчих йому справ, так і виконання постановлених щодо них рішень. Ця мета досягається за допомогою процесуального порядку їх примусової реалізації, яка становить самостійну і завершальну стадію – виконавче провадження. Виконанням усуваються порушення майнових і особистих немайнових прав шляхом застосування процесуальних засобів і способів примусу до осіб, які відмовилися добровільно виконати свої обов'язки.

Аналіз дослідження проблеми. Теоретичною основою вивчення виконавчого провадження стали публікації провідних науковців: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, А.С. Васильєва, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, Н.Р. Нижник, О.В. Петришина, А.О. Селіванова, В.С. Стефанюка, С.Я. Фурси, Ю.С. Шемшученка та інших учених.

Метою статті є висвітлення порядку та особливостей здійснення виконавчого провадження.

Виклад основних положень. Виконавче провадження – це сукупність дій органів і посадових осіб, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених Законом України «Про виконавче провадження» [1], іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Процесуальний порядок розкриває ряд істотних особливостей виконавчого провадження і характеризується такими положеннями:

а) примусове виконання рішень в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України;

б) відповідно до Закону України «Про державну виконавчу службу» [2] примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби (далі – державні виконавці);

в) інші органи, організації і посадові особи здійснюють виконавчі дії у випадках, передбачених законом, у тому числі відповідно до ст. 6 вищевказаного закону на вимогу чи за дорученням державного виконавця.

Значення судового виконання полягає в тому, що воно гарантує фактичну реалізацію рішень судових і несудових органів, завершує юрисдикційну діяльність із захисту суб'єктивних прав громадян і організацій, забезпечує зміцнення законності у сфері матеріально-правових відносин та сприяє вихованню громадян і службових осіб у дусі виконання законів України.

Сторони та інші учасники виконавчого провадження мають право знайомитися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, подавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у провадженні виконавчих дій, давати усні і письмові пояснення в процесі виконавчих дій, висловлювати свої доводи, міркування з усіх питань, що виникають у ході виконавчого провадження, заперечувати проти клопотань, доводів та міркувань інших учасників виконавчого провадження, заявляти відводи у випадках, передбачених Законом, оскаржувати дії (бездіяльність) державного виконавця з питань виконавчого провадження та користуватися іншими правами.

Стягувач має право подати заяву про видачу дубліката виконавчого документа, про поновлення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, про відмову від стягнення і повернення виконавчого документа.

Сторони мають право укласти мирову угоду, яка затверджується судом, оспорювати належність майна і його оцінку, подавати письмові заперечення проти розрахунку державного виконавця щодо розподілу коштів між стягувачами.

Особи, які беруть участь у виконавчому провадженні, зобов'язані сумлінно користуватися усіма наданими їм правами з метою забезпечення повного і своєчасного вчинення виконавчих дій.

Державний виконавець, починаючи виконувати рішення, повинен пересвідчитися, чи отримано боржником копію постанови про відкриття виконавчого провадження і чи здійснено ним дії, спрямовані на добровільне виконання рішення у встановлений постановою строк відповідно до ст. 24 того ж Закону [2].

Постанова про відкриття виконавчого провадження вважається врученою боржнику за адресою, зазначеною у виконавчому документі, за умов, передбачених для вручення судових повісток.

У разі добровільного повного або часткового виконання рішення боржником державний виконавець складає про це акт, який підписується стягувачем і боржником.

Якщо боржник у встановлений строк добровільно не виконав рішення повністю або частково, державний виконавець невідкладно розпочинає його примусове виконання у межах строку, передбаченого ст. 25 того ж Закону.

Виконавчі дії провадяться державним виконавцем у робочі дні не раніше шостої години і не пізніше двадцять другої години. Конкретний час проведення виконавчих дій визначається державним виконавцем. Сторони виконавчого провадження мають право пропонувати зручний для них час проведення виконавчих дій.

За наявності обставин, що перешкоджають провадженню виконавчих дій, державний виконавець може відкласти виконавчі дії за заявою стягувача або за заявою боржника, або з власної ініціативи на строк до 10 днів. Про відкладення провадження виконавчих дій державний виконавець виносить відповідну постанову, про що повідомляє сторони, суд або інший орган, який видав виконавчий документ.

За наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим, державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторін, а також самі сторони мають право звернутися до суду чи іншого органу, який видав виконавчий документ, із заявою про відстрочку або розстрочку виконання, а також про зміну способу і порядку виконання.

Виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у випадках:

1) смерті стягувача або боржника, оголошення померлим чи визнання безвісно відсутнім стягувача або боржника, або припинення існування сторони – юридичної особи, якщо встановлені судом правовідносини допускають правонаступництво;

2) визнання стягувача або боржника недієздатним;

3) проходження боржником строкової військової служби у Збройних силах України, передбачених законом інших військових формуваннях, якщо за умовами служби прова-

дження виконавчих дій неможливе, чи на прохання стягувача, який проходить строкову військову службу в Збройних силах України або інших військових формуваннях;

4) оспорювання боржником виконавчого документа у судовому порядку, якщо таке допускається законом;

5) прийняття судом до розгляду скарги на дії органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення;

6) винесення постанови про зупинення виконання відповідного рішення посадовою особою, якій законом надане таке право;

7) подання до суду позову про виключення майна з опису;

8) порушення арбітражним судом провадження у справі про банкрутство боржника.

Виконавче провадження може бути зупинено у разі:

1) звернення державного виконавця до суду або іншого органу, який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення рішення, що підлягає виконанню;

2) прохання боржника, який проходить строкову службу у складі Збройних сил України чи інших передбачених законом військових формувань;

3) перебування боржника у тривалому службовому відрадженні;

4) знаходження боржника на лікуванні у стаціонарному лікувальному закладі;

5) подання скарги на дії державного виконавця або відмову в його відводі;

6) оголошення розшуку боржника, його майна або розшуку дитини;

7) знаходження боржника або стягувача у відпустці за межами населеного пункту, де вони проживають.

Державний виконавець вносить вмотивовану постанову про зупинення виконавчого провадження з підстав, передбачених у ст. 34 і 35 цього ж Закону [2], яка затверджується начальником відповідного відділу Державної виконавчої служби. Копія постанови надсилається у 3-денний строк сторонам та суду або іншому органу (посадовій особі), які видали виконавчий документ.

Виконавче провадження підлягає закриттю державним виконавцем у випадках:

1) прийняття судом відмови стягувача від стягнення;

2) затвердження судом мирової угоди між стягувачем і боржником про закриття виконавчого провадження;

3) смерті або оголошення померлим стягувача чи боржника, визнання безвісно відсутнім боржника або стягувача, якщо виконання їх обов'язків чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва;

4) недостатності майна юридичної особи-боржника, що ліквідується, для задоволення вимог стягувача;

5) скасування рішення суду або іншого органу (посадової особи), яке підлягало виконанню на основі виконавчого документа;

6) письмової відмови стягувача від одержання предметів, вилучених у боржника при виконанні рішення про передачу їх стягувачеві, або знищення речі, яка мала бути передана стягувачеві в натурі;

7) закінчення передбаченого законом строку для цього виду стягнення.

Державний виконавець вносить у 3-денний строк з дня, коли йому стали відомі обставини, зазначені в цій статті, вмотивовану постанову про закриття виконавчого провадження, яка затверджується начальником відповідного відділу Державної виконавчої служби. Копія постанови надсилається у 3-денний строк сторонам та суду або іншому органу (посадовій особі), якими видано виконавчий документ.

Постанову про закриття виконавчого провадження може бути оскаржено сторонами начальнику відповідного відділу Державної виконавчої служби або до суду в 10-денний строк з дня її одержання.

Виконавче провадження закінчується у випадках:

1) фактичного повного виконання рішення згідно з виконавчим документом;

2) закриття виконавчого провадження відповідно до ст. 37 цього Закону;

3) повернення виконавчого документа без виконання на вимогу суду або іншого органу (посадової особи), які видали виконавчий документ, або на письмову вимогу стягувача;

4) направлення виконавчого документа за належністю до іншого підрозділу Державної виконавчої служби.

Про закінчення виконавчого провадження державний виконавець виносить постанову, яка затверджується начальником відповідного відділу Державної виконавчої служби. Постанова про закінчення виконавчого провадження може бути оскаржена сторонами до суду у 10-денний строк.

Виконавчий документ, прийнятий державним виконавцем до виконання, за яким стягнення не провадилося або було проведено частково, повертається стягувачеві:

1) за письмовою заявою стягувача;

2) якщо у боржника відсутнє майно, на яке може бути звернено стягнення, і здійснені державним виконавцем відповідно до цього Закону заходи щодо розшуку такого майна виявилися безрезультатними;

3) якщо стягувач відмовився залишити за собою майно боржника, не реалізоване під час виконання рішення, одержати певні предмети, що повинні бути передані йому від боржника згідно з рішенням;

4) у разі, якщо стягувач перешкоджає провадженню виконавчих дій, незважаючи на попередження державного виконавця про повернення йому виконавчого документа.

У разі, якщо постанова державного виконавця про закриття виконавчого провадження визнана судом незаконною, виконавче провадження підлягає відновленню. Про відновлення виконавчого провадження державний виконавець виносить постанову не пізніше як у 3-денний строк з дня винесення ухвали суду і в той же строк повідомляє стягувача і боржника, а також суд або інший орган (посадову особу), які видали виконавчий документ, про відновлення виконавчого провадження.

У разі відсутності відомостей про місце проживання (знаходження) боржника за виконавчими документами про стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'ю або у зв'язку з втратою годувальника, а також дитини за виконавчими документами про відібрання дитини державний виконавець звертається до суду з поданням про винесення ухвали про розшук боржника або дитини.

У разі відсутності відомостей про місце знаходження майна боржника за виконавчими документами, зазначеними у частині першій, державний виконавець виносить постанову про розшук майна, яка затверджується начальником відповідного відділу Державної виконавчої служби.

Розшук оголошується відповідно за місцем виконання рішення або за останнім відомим місцем проживання (знаходження) боржника чи місцем знаходження його майна, або за місцем проживання (знаходження) стягувача. Розшук громадянина-боржника і розшук дитини здійснюють органи внутрішніх справ, а розшук боржника – юридичної особи, а також майна боржника здійснює Державна виконавча служба. Постанова про розшук обов'язкова до виконання.

Витрати, пов'язані з розшуком боржника, його майна та розшуком дитини, стягуються з боржника за постановою державного виконавця, яка затверджується начальником відповідного відділу Державної виконавчої служби.

За іншими виконавчими документами державний виконавець може звернутися до суду з поданням про розшук боржника або дитини чи винести постанову про оголошення розшуку майна боржника за наявності письмової згоди стягувача відшкодувати витрати на розшук та авансувати зазначені витрати відповідно до цього Закону. У цьому випадку стягувач має право у судовому порядку вимагати від боржника компенсації витрат, пов'язаних з проведенням розшуку.

Висновки. Невиконання або неналежне виконання рішень суду є причиною незадоволення діяльністю судової влади в цілому з боку громадян та юридичних осіб, які звертаються до суду за захистом своїх законних прав та інтересів. Це також призводить до підриву авторитету судової влади та зводить нанівець усі спроби держави зробити судовий захист прав, свобод та інтересів громадян універсальним. Такий стан речей непокоїть і потребує реформування нині існуючого механізму виконання судових рішень, що набрали законної сили.

Список використаних джерел

1. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
2. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради. – 1998. – № 36–37. – Ст. 243.

В статье рассмотрены порядок и условия осуществления исполнительного осуществления. Раскрыты особенности открытия и остановки исполнительного осуществления, права и обязанности сторон и других участников исполнительного осуществления.

Ключевые слова: исполнительное осуществление, защита прав граждан, административное правонарушение, стороны, выполнение решений судов, государственные исполнители.

An order and terms of the performing of executive realization is examined in the article. The features of opening and stop of executive realization, rights and obligations of parties and other participants of executive realization are disclosed.

Key words: executive realization, protection of citizens rights, administrative offence, parties, implementation of court decisions, state law executor.

Одержано 15.02.2013.